

Terminoloogia

◀ [tagasi](#)

[Avaleht](#) ▶ [Teatriinfo](#) ▶ [Terminoloogia](#)

2017. aastal alustas tööd teatriterminoloogia töörühm, kuhu kuuluvad Heidi Aadma, Liisi Aibel, Luule Epner, Liina Jääts, Madli Pesti ja Tiia Sippol. Toimkonna eesmärgiks on luua avalikult kättesaadav teatriteoreetiline oskussõnastik. Tööd korraldavaks katusorganisatsiooniks on Eesti Teatri Agentuur.

[Loe lähemalt](#)

A

ADAPTATSIOON

*theatrical
adaptation*

ühe või mitme teose äratuntav teisendamine uueks teoseks

Vaata ka: [näidend](#), [dramatiseering](#), [redaktsioon](#)

NÄIDE:

Adaptatsiooniga võib, ent ei pruugi kaasneda meediumivahetus – ka alusteose põhjal loodud uus samaliigiline tekst on adaptatsioon.

[/Priit Põldma, Äratundmismõnust avastamisrõõmuni. Eesti kirjanduse adaptatsioonid – Teatrielu 2018, lk 146-177/](#)

A film, book, play, etc. that has been made from another film, book, play, etc. /Wikipedia/

AUDIOKUJUNDUS

audio design

hõlmab lavastusliku sündmuse kogu kuuldelist kujundust

Vaata ka: muusikaline kujundus, helikujundus

NÄIDE:

Audiokujundus võiks olla ühtne termin, sidudes nii olmehelid kui ka muusika ja tähistaks etenduses kogu helimaastikku, millele heli- või muusikaline kujundaja tähelepanu pööravad.

[/Liivia Talvik, Heli- ja muusikaline kujundus Eesti sõnateatris. TÜ mag töö 2018, lk 14/](#)

I stated there is a possibility to use the title „audio designer“ who would include the production's whole soundscape.

/Liivia Talvik, Heli- ja muusikaline kujundus Eesti sõnateatris. TÜ mag töö 2018, lk 87/

D

DIGITAALNE TEATER

*digital
theatre*

lavastusliik, kus peamiseks väljendus- ja kommunikatsioonivahendiks on digitaalne tehnoloogia või leiab kogu etendus või suur osa etendusest aset virtuaalkeskonnas

Vaata ka: [tehnoloogiline teater](#)

NÄIDE:

/.../ Cabaret Rhizome'i „rhizomeedia. risomeedia“, mida tegijad ise nimetavad žanrimääratluselt digikabareeks, viib suure osa oma etendusest ka tegelikult reaalarajas võrku. Johannes Veski tehniliselt keerukas ja efektne lavastus kasutab tavapärase sõnateatri (peamiselt sketšid) kõrval veel interneti ja televisiooni meediumi, mis kõik on videomontaaži abil omavahel tervikuks liidetud.

/Alvar Loog, Digitaalse olemise talutav kergus - Sirp, 5.12.2013/

ENG: *digital performance*

ENG def: *We define the term „digital performance“ broadly to include all performance works where computer technologies play a key role rather than a subsidiary one in content, techniques, aesthetics, or delivery forms.*

Selgitus: This includes live theatre, dance, and performance art that incorporates projections that have been digitally created or manipulated; robotic and virtual reality performances; installations and theatrical works that use computer sensing/activating equipment or telematic techniques /.../.

/Steve Dixon, Digital Performance: A History of New Media in Theatre, Dance, Performance Art, and Installation. Cambridge, MA and London, 2007/

DOKUMENTAALTEATER

lavastusliik, milles kasutatakse alusmaterjalina dokumente, nt ajakirjanduslikke tekste, arhiividokumente, protokolle, aruandeid, intervjuusid, kirju, statistikat, kõnesid, fotosid, raadiolindistusi jpm, sageli muutmata kujul

NÄIDE:

1. Dokumentaalteatri dokumentideks on saanud varjatud kaamera ja veebikaamera ülesvõtted ning igal inimesel on võimalus ise käsikaamera või mobiiltelefoniga ümbritsevat filmida.

/Madli Pesti, Tekstiloomestrateegiast Eesti nüüdisteatris – Keel ja Kirjandus, nr 2, lk 123-133/

2. Isiku- ja ajalooline dokumentaallavastus on Andra Teede kirjutatud "Hakkame, mehed, minema" Gustav Ernesaksast, peaosas tegi meeldejäeva rolli Gert Raudsep. Pigem postdramaatilise teksti tehnikaid kasutanud Teede suutis koos lavastaja Veiko Tubinaga luua puudutava teose üksikisikust ajaloo keerises, väikesest inimesest suures süsteemis.

/Madli Pesti, Külluseaasta. Eesti sõnateater 2019 – Teatrielu 2019, lk 54-100/

ENG: *documentary theatre*

ENG def: *documentary theatre is theatre that uses pre-existing documentary material (such as newspapers, government reports, interviews, journals, and correspondences) as source material for stories about real events and people, frequently without altering the text in performance*

/Wikipedia/

DRAMATISEERING

dramatisation

jutustava teose töötlus draamavormi

Vaata ka: näidend, adaptatsioon, redaktsioon

NÄIDE:

Adaptatsiooni mõiste alla mahuvad nii eepiliste teoste draamavormis ümbertöötused ehk dramatiseeringud, vanemate näidendite põhjal valminud uued dramaturgilised tekstid (2018. aastast näiteks teatri NO99 "Kihnu Jõnn" Juhan Smuuli näidendi motiividel), mitme alusteose vabakäelised kokkukirjutused suveräänseks tervikuks (näiteks Urmas Lennuki "Paunvere poiste igavene kevade" Oskar Lutsu romaansükli ainetel) ning eelneva teose edasiarendusena loodud jätkulood (näiteks Tiit Palu "Inriid ja Toomas Nipernaadi", mis kujutab August Gailiti tegelaste elu väljaspool romaani tegevusaega).

/Priit Põldma, Äratundmismõnust avastamisrõõmuni - Teatrielu 2018, lk 146-177/

1. the action of dramatizing

2. a dramatized version (as of a novel)

/Mirriam-Webster Dictionary/

A book, story, poem, etc. that has been written again by a writer in a form that can be performed, or a performance that tells the story of past events; the process of showing a book, event, etc. in a performance.

/Cambridge Dictionary/

E

ESITLUSFESTIVAL

valitud sihtgrupile suunatud festival, mille eesmärgiks on programmi kuuluvaid teoseid esitleda sellisel viisil, et suureneks teoste ja kunstnike tuntus

NÄIDE:

draamamaa.weekend on alates 2013. aastast igal aastal novembris toimuv Eesti kaasaegsete etenduskunstide esitlusfestival. Kolmepäevase festivali jooksul antakse kutsutud professionaalsetele väliskülalistele – kuraatoritele, produtsentidele, festivali- ja teatrijuhtidele ülevaade Eesti etenduskunstide uusimatest suundumustest. draamamaa.weekendi peamiseks eesmärgiks on laiendada ja tugevdada Eesti etendusasutuste kontakte välisriikidega ning suurendada võimalust, et väärt lavastused ka Eestist kaugemale jõuaksid.

[/teater.ee/](http://teater.ee/)

ENG: *showcase (festival)*

ENG def: *"Showcase": Place or occasion for presenting something favourably to general attention.*

[/Oxford Dictionary/](#)

F

FOORUMTEATER

rakendusteatri alaliik, kus vaatajad/osalejad saavad harjutada keerukate suhtlusolukordadega toimetulemist; vaatajad mõjutavad aktiivselt etenduse käiku, seda peatades ja pakkudes välja oma lahendusi sotsiaalsetele, poliitilistele ja isiklikele probleemidele

NÄIDE:

Foorumteatris saab inimene harjutada, kuidas tulla toime igapäevaelus tekkivate olukordadega, mis tulenevad suhetest ja suhtlemisest.

[/foorumteater.com/](http://foorumteater.com/)

ENG: *forum theatre*

ENG def: *This relates to the engagement of spectators influencing and engaging with the performance as both spectators and actors, termed 'spect-actors', with the power to stop and change the performance. The issues dealt with in Forum Theatre are often related to areas of social justice with aims to explore solutions to oppression featured in the performance.*

[/Wikipedia/](#)

FÜÜSILINE TEATER

physical theatre

lavastusliik, kus füüsiline väljendus domineerib teiste (teatri)kunstiliste vahendite üle, lavastuse loomise algimpulsiks on enamasti idee ja seda antakse edasi eelkõige kehaliselt, kuid loomisprotsessi käigus võidakse kaasata teisi väljendusvahendeid (nt muusika, valgus, sõna vmt)

NÄITED:

1. Renate Valme kehtestab Eesti etenduskunsti maastikul hoogsalt sõnapaari füüsiline teater.

/Keiu Virro, Füüsiline teater pureb teraapiliselt - Postimees, 02.10.2013/

2. Kui rääkida füüsilise teatri mõistest praegu, siis ongi see süntees kõigest, mis kuulub näitlejatreeningu juurde: töö tekstiga, rollilooma ja ka arusaamine kehast. Mis see keha siis on, mis selles peitub, mida on võimalik sealt kätte saada? Seda kõike mitte ainult intellektuaalselt analüüsid, vaid asetades oma keha reaalsesse füüsilistesse olukordadesse. Paelub, kui füüsiline kehatöö ja näitlemiskunst omavahel kohtuvad.

/Marie Pullerits, Iga artist peab leiutama oma jalgratta, intervjuu Jüri Naelaga - Sirp, 06.05.2016/

ENG def: *physical theatre is a genre of performance which makes use of the body (as opposed to the spoken word) as the primary means of performance and communication with an audience*

/Theatrical Style and Form - theatrecrafts.com/

I

INSTSENEERING

teose töötlus draamavormi

Märkus: Vananenud väljend, mille asemel kasutada dramatiseering.

Vaata ka: näidend, adaptatsioon, dramatiseering, redaktsioon

NB! Ei tähista mistahes teose lavastamist.

NÄIDE:

Teatripraktikute sõnavõttudes esineb vahel ka segase tähendusväljaga venemõjuline termin "instseneering", mis on laiemast kasutusest küll taandunud.

/Priit Põldma, Äratundmismõnust avastamisrõõmuni. Eesti kirjanduse adaptatsioonid – Teatrielu 2018, lk 146-177/

INTERKULTUURILINE TEATER

DEF: teatriliik, kus põimitakse teadlikult ja eesmärgipäraselt erinevate kultuuride elemente

Vaata ka: intrakultuuriline teater, multikultuuriline teater, transkultuuriline teater

NÄIDE:

Ometi on mitmetes Lääne teatrisuundumustes väljendatud vajadust või igatsust lava kaudu (vähemalt kvaasi)religioosseid sihte püüelda. Seda võime täheldada juba kasvõi sümbolistide loomingus, eriti jõuliselt aga 1960. aastatel hoogustunud rituaalse ja interkultuurilise teatri eksperimentides.

/Madis Kolk, Pühaduse performatiivsus ja kristlik teater – Methis 2015, nr 15, lk 64-81/

ENG: *intercultural theatre, interculturalism*

ENG def: *a type of theatre in which elements of different cultures are intentionally and purposefully interwoven*

INTRAKULTUURILINE TEATER

teatriliik, kus vahendatakse ja taaselustatakse oma kultuuri (tihti unustatud) traditsioone

Vaata ka: [interkultuuriline teater](#), [multikultuuriline teater](#), [transkultuuriline teater](#)

NÄIDE:

Teoreetiliselt väljendudes on tema teater intrakultuuriline ettevõtmine, kuivõrd tegeleb ühe kultuuri unustusohus traditsioonide hoidmise ja pärimuse taaselustamisega.

/Luule Epner, Omadraama kuldajastu künnisel? – Looming 2007, nr 4, lk 594./

ENG: *intracultural theatre, intraculturalism*

ENG def: *a type of theatre where the (often forgotten) traditions of one's culture are mediated and revived*

K

KAASAMISTEATER

lavastusliik, mille üheks osaks on etendaja aktiivne suhtlemine vaatajaga, kuid vaataja osalemine ei mõjuta lavastuse kulgu

NÄIDE:

Muidugi saalis muheletakse kaasamisteatri võtete üle ja lavalt kostnud palve esitatakse ka teatava eneseirooniaga, aga ometi tundub just see üleminek see, millest lavastus justkui kõige rohkem "on".

/Laur Kaunissaare, Mis on minimalismi taga? - Teatrielu 2013, lk 166-173/

ENG: *participatory theatre*

ENG def: *participatory theatre is a form of theatre in which the audience interacts with the performers or the presenters*

KESKKONNATEATER

keskkonnateatrit iseloomustab ruumi tavapäratu kasutamine; keskkonnateatri lavastus võib toimuda teatrimajas või leitud kohas; etendajad ja vaatajad kasutavad kogu ruumi; ruumis võib olla mitu fookust ja need võivad muutuda; tekst ei pruugi olla lavastuse lähtepunkt ega eesmärk

Märkus: Termin võttis kasutusele Richard Schechner 1972. aastal.

NÄIDE:

/---/ keskkonnateatri laadis lavastus tähendab enam kui lihtsalt tegevuse väljaviimist klassikaliselt organiseeritud lavalt või tervest teatrisaalist. Keskkonnateatri kõik elemendid on äratuntavalt elavad (live), st muutuvad, arenevad.

/Taago Tubin, Richard Schechneri keskkonnateatri teooria ja lavastus "Rehepapp" - Teater. Muusika. Kino 2002, nr 8-9, lk 24-28/

ENG: *enviromental theatre*

ENG def: *A contemporary term coined by Schechner (1972, 1973b, 1977) to mean a practice intended to establish a new stage-audience relationship, to consider the audience in terms of distance and closeness, to minimize the distinction between stage and audience and to reduce the points of view and tension in performance.*

/Patrice Pavis, *Dictionary of the Theatre: Terms, Concepts and Analysis*, 1998/

KESTVUSLAVASTUS

lavastus, mille etendused on ebaharilikult pika kestusega ning panevad proovile etendajate ja publiku vastupidavuse

NÄIDE:

Augusti lõpus Tartus kuuendat korda aset leidnud linnafestivalil Uit oli kavas ka Gardenparty-nimelise teatraalide seltskonna kestvuslavastus "Sentimentality TV". Viis teatritegijad, kes olid lapsed 1990. aastatel, löid Tammelinnas Käo tänava eramajja neljaks päevaks väikese oaasi paarikümne aasta tagusest ajast.

/Hanna Marandi, Kuidas taas elustada lapsepõlvemaagiat – Tartu Postimees, 2.09.2019/

ENG: *durational performance*

ENG def: *Performances that focus on the passage of long periods of time are also known as durational art or durational performances*

/The Routledge Companion to Theatre and Performance Paul Allan, Jen Harvie/

KOGUKONNATEATER

rakendusteatri alaliik, mis tegeleb kitsama ühiskonnarühma sotsiokultuurilise ja kunstilise eneseväljendusega

NÄIDE:

Esmajärjekorras eesõigustab kogukonnateater ikkagi kogukonna sotsiokultuurilist eneseväljendust. Sellise teatri materiaalsed ja esteetilised vormid kasvavad välja kogukonnast, kelle huvisid lavastus püüab väljendada.

/Hedi-Liis Toome, Kogukonnateater Eestis 2008. aasta näitel - Teatrielu 2008, lk 162–180/

ENG: *community theatre*

ENG def: *Community theatre is any kind of performance organized by ordinary people in a given area with or without support from theatre professionals.*

/John Andreasen, Community Plays – A Search for Identity, Cambridge University Press, 23.01.2009/

KOHASPETSIIFILINE TEATER

lavastusliik, mille mängupaik on väljaspool teatrisaali ja -maja, teatrile tavapäraselt ruumis või paigas; kohaspetsiifiline lavastus lähtub konkreetsest ruumist ja enamasti ei ole teistesse ruumidesse kohandatav

NÄIDE:

"See on kohaspetsiifiline teater, tegevus käib elektrijaamas ja seda üheaegselt kolmes kohas," selgitas Ere Naat.

/Bianca Mikovitš, Teater meestele ja kärsitutele: võib jalutada, masinaid vahtida ja etenduse ajal puhvetis istuda – Maaleht, 20.07.2009/

ENG: *site-specific theatre*

ENG def: *These are performances that take place outside preexisting and predefined theatrical spaces.*

/Christopher B Balme, The Cambridge Introduction to Theatre Studies, Cambridge University Press 2008, lk 81/

KOOSLOOMEMEETOD

lavastuse loomise protsess, mille tuumaks on kindla alusteksti puudumine ja lavastuse valmimine loominguilise trupi koostöös

NÄIDE:

Paljud oma sõnastatud eesmärkidest on G9 lühikese tegutsemisajaga ka saavutanud. Nende unistuseks on Võrdsuse Teater. Küllap mõtlevad nad nii tegijaid kui ka külalisi puudutavat võrdsust. Võrdsus toimib juba lavastusprotsessis: iga kunstnik saab teha ja luua, mida soovib, koosloome meetodil sünnib rohkem või vähem sidus tervik.

/Madli Pesti, Ettearvamatus ja etteantuse vahel – Sirp, 2.10.2015/

ENG: *devised theatre*

ENG def: *Devising is method of making performance that is often non-text-based and includes the collaborative participation of the whole creative company in all stages and aspects of performance-making.*

/Paul Allain, Jen Harvie, The Routledge Companion to Theatre and Performance, Routledge 2014/

KÄPIKNUKK

nukulavastuses kasutatav nukk, mis koosneb nuku peast ja pehmest materjalist valmistatud kehast ning mis tõmmatakse kätte nagu kinnas ja liigutatakse sellesse pistetud käe või sõrmede abil

Märkus: Kasutatakse ka terminit "kinnasnukk".

NÄIDE:

Käpiknukk on üks kergemaid, kiiremaid ja elavamaid nukke, kuid tema liigutused on piiratud. //Ludmila Gustavson, Teeme ise nukuteatrit, Tallinn "Koolibri" 1992, lk 13/

ENG: *hand puppet, glove puppet*

ENG def: *A toy person or animal that has a soft, hollow body so that you can put your hand inside and move its head and arms with your fingers.*

/Cambridge Dictionary/

L

LAVASTUSPROJEKT

DEF: lavastus, mille loomiseks moodustatakse eraldi loominguline meeskond

Märkus: Mitte segamini ajada lavastuse projektiga, mis on ühe lavastuse kavand.

NÄIDE:

Tiivustatuna mitmete kaasaegse (teatri-)kunsti mainekamate eestvedajate töömeetodeist, võtab KUI esimes(t)e lavastusprojektide loomiseks aega 2 aastat. KUI seab endale eesmärgiks, et iga lavastusprojekt oleks sisult võrreldav akadeemilise doktoritööga ning valmimise protsess tõuseks lõpptulemina sündivast lavastusest olulisemale kohale. Nagu sõnab Milo Rau Genti manifestis, pole teater mitte tulemus, vaid protsess.

/KUI, Kogukondlikkuse Uurimise Instituut/

ENG: *theatrical production*

ENG def: *a theatre production that is created by a specially constituted creative team*

LIBRETO

DEF: ooperi, opereti vm vokaalmuusikalise lavateose tekst; balleti või pantomiimi sündmustiku kirjeldus

Vaata ka: [näidend](#)

NÄIDE:

Kui Eesti uudisooperitele saab sageli saatuslikuks nõrk libreto, siis nüüd võisime kogeda, et tugev alustekst soodustab ka sisuka muusikalise lahenduse sündi.

[/Anne Aavik, Ooperivälja laienemine – Teatrielu 2018, lk 178-199/](#)

ENG: *libretto*

ENG def: *the words that are sung or spoken in an opera or similar musical performance* [/Cambridge Dictionary/](#)

LUGUTEATER

DEF: rakendusteatri alaliik, improvisatsiooniline teater, kus kohalviibijate poolt jutustatud tõsielulood saavad tegevusliku kuju näitlejate tagasimängus ja lugu järgneb loole, saades mõjutusi eelnevate lugude teemadest

NÄIDE:

Luguteater on improvisatsiooniline teater, mille lõi J.Fox NY-s 1970. aastatel. Etendus on protsess, kus näitlejad ja muusik loovad etenduse, mis põhineb jutustaja autentsel lool.

[/luguteater.ee/](#)

ENG: *playback theatre*

ENG def: *Playback theatre is an interactive, improvisational form used to illuminate life and incite dialogue. In playback theatre life stories are shared by audience members and then re-enacted spontaneously on stage.*

[/Hannah Fox, Interactive and Improvisational Drama, 5.09.2008/](#)

M

MARIONETT, MARIONETTNUKK

nukuteatri lavastuses kasutatav liigendnukk, mida juhitakse ülevalt niitide ja traatidega

NÄITED:

1. Lihtsaim marionetivorm on ühe nööri hüpiknukk ehk hampelmann, mille käed ja jalad liiguvad alt nööri

tõmmates. Mida rohkem nõõre, seda enam nõuab marionett mängimisel näitlejalt meisterlikkust.

/Kõnelevad nukud, Tammiku Kaasaegse Kunsti Keskus, 2013/

2. Muinasjutt kõneleb kuningriigist, mille prints armub marionettnukk Emmasse.

/Emma ja ajakivi ehk Nukkude teater, Eesti Noorsooteater, 2014/

ENG: *marionette*

ENG def: *a small model of a person or animal with parts of the body that are moved with strings*

/Cambridge Dictionary/

MASKITEATER

lavastusliik, mille põhiliseks mängu- ja väljendusvahendiks on spetsiaalselt teatrile valmistatud maskid, mis katavad täielikult või osaliselt näitleja nägu või kogu keha

Märkus: Mask omandab lavastuses identiteedi füüsilises koostoimes näitlejaga, kes maski kannab või seda väliste vahendite abil manipuleerib.

NÄIDE: Selles kontekstis tõuseb selgelt esile teatri Piip ja Tuut „Bistro Beyond” (lavastaja Linnea Happonen, kunstnik Kristel Maamägi): sõnatu visuaalne vaatemäng veidratest „teispoolse bistroo” küllastajatest, kus objekti- ja maskiteater, tantsu- ja muusikateater sulandub hämmastavalt eriliseks tervikuks. Tehtaks Eestis ainult rohkem sellist teatrit!

/Madli Pesti, Visuaalteater kui kunstide sulam – Sirp, 26.09.2013/

ENG: *mask theatre*

ENG def: *in the mask theatre the main means of performance and expression are masks specially made for the theatre, covering all or part of the actor`s face or the whole body*

FIN: *naamioatter*

FIN def: *naamioatter on näyttämötaiteen muoto, jossa esiintyjien kasvot on verhottu naamioilla tai puolinaamioilla*

/Wikipedia/

MATERJALITEATER

lavastusliik, mille põhiliseks väljendus- ja mänguvahendiks on erinevad materjalid (nt liiv, savi, paber, vaha)

Märkus: Materjaliteatri väljundiks on materjali(teatri)lavastus.

NÄIDE:

Puhtakujulist materjaliteatrit näitas Renaud Herbini lavastus "Vaha". /... / Etendaja Justine Macadoux valab sulavaha paberile ning seejärel tõstab selle üles seinaks: kollane vahaplekk näeb välja nagu koll. Etendaja hakkab sellega humoorikalt mängima: löikab välja inimfiguure, suhtleb vahaplekiga. /... / Lavastus uurib tõesti vaha kui materjali: kuidas see käitub, milline on selle olemus.

/Madli Pesti, Nukuteatrikunsti pealinn Charleville-Mezieres – Teater. Muusika. Kino, nr 11, 2017, lk 31/

ENG: *material theatre*

ENG def: *when we speak of "Material Theatre", we're talking about instances in which material is used in such a way that it steps out of these usual submissive roles, discontented with always playing second fiddle to the performers*

/Saudamini Kalra, The Stage is Materializing: Material and materiality in theatre, 2004/

MEELTETEATER

lavastusliik, kus vaataja haaratakse etenduse kogemisse lisaks tavapärastele kuulmis- ja nägemismeelele ka haistmis-, maitsmis- ja/või kompimismeele kaudu; peamiseks eripäraks on publiku vahetu suhe ümbritseva etendusega, mida tajutakse ja kogetakse aistiliselt

Märkus: Üldjuhul väljendub meelteteater osavõtu- või kaasamisteatri vormis ning on põimitud kohaspetsiifilise- või keskkonnateatriga.

NÄIDE:

Kõneldi rütmidest, mis mõjutavad nägemist, ruumist, kus dimensioonid tunduvad elastsed, keha vibreerivaks muutva heli survest, väljakutsest reaalsustajule ja meelte avardamisele. * Õnneks ei jäänud ka lavastus sellele grammigi alla. Viiekümneminutine etendus pakkus kogemusruumi, kus kohalolu tähendus ja kunsti tajumisprotsess oli viidud täiesti uuele tasandile.

* Lavastuse tutvustus Augusti tantsufestivali bukletis 2014.

/Evelin Lagle, Kogemus. Vormi koreograafia – Teater. Muusika. Kino, nr 11, 2014/

ENG: *immersive theatre, theatre of senses*

ENG def: *immersive theatre invites audiences directly into its scenographic, installation-like environments, to explore and participate, effectively becoming performers themselves; its performance often draws extensively on vocabularies of physical theatre*

/Paul Allain, Jen Harvie, The Routledge Companion to Theatre and Performance, Routledge 2014/

MITMELIIGILAVASTUS

lavastusliik, milles segunevad kahe või enama eri lavastusliigi – sõna-, muusika-, tantsu-, nuku- vmt lavastuse – elemendid ja ükski ei domineeri teiste üle

NÄIDE:

Laura Kalle ja Evelin Jõgiste mitmeliigilavastus "Lingua Franca" loodi Valdur Mikita teostest inspireerituna ning selle tuumaks on sünesteesia ja taju, meelte koostoime ning looduslähedus. /---/ Põhilisteks dialoogipidajateks olid siin heli ja liikumine, mille suhet võis vaadata muusika ja tantsu suhtena, kuid ka häälikute, arusaamatu keele vormelite ja argiliigutuste sümbioosina.

/liris Viirpalu, Parem mikita kui mikiga - KesKus, mai 2017/

ENG: *interdisciplinary production, cross-genre (production)*

ENG näide: *a cross-genre (or hybrid genre) is a genre that blends themes and elements from two or more different genres.*

/Wikipedia/

MONOLAVASTUS

lavastus, mida esitab üks etendaja

Vaata ka: mononäidend, soololavastus

Selgitus: Eestis kasutatakse terminit sõnateatri kontekstis.

NÄIDE:

Monolavastusi on tavaliselt kahte sorti: esimestes neist räägib näitleja laval publikule nii-öelda "oma lugu" ja püüab publikut veenda, et see tõesti on tema lugu. Teisel juhul on mäng oluliselt abstraktsem ja lugu kui selline võib üldse puududa ning publikut püütakse võluda millegi muuga, näiteks näitleja tehniliste oskustega.

/Barbara Lehtna, Rambivalguses on monolavastused – Müürileht, 14.12.2012/

ENG: *Monodrama*

ENG def: *a theatrical or operatic piece played by a single actor or singer, usually portraying one character*

/Wikipedia/

MONONÄIDEND, MONODRAAMA

näidend, mis on mõeldud esitamiseks ühele etendajale

Vaata ka: näidend, monolavastus

NÄITED:

1. 2012. aastal korraldas Monomaffia koostöös Eesti Teatri Agentuuriga mononäidendite võistluse, kuhu oodati algupäraseid mononäidendeid nii alustavatelt kui ka kogunud näitekirjanikelt, dramaturgidelt, kirjanikelt, teatripraktikutelt ja -huvilistelt.

/Wikipedia/

2. Kuigi monodraama ei ole sugugi uus nähtus, ei esine see teatrilavadel just sageli ning võib oma monoloogilise ja tegelastevahelise konflikti näilise puudumise tõttu jätta mõnevõrra eksperimentaalse mulje.

/Auri Jürna, Monodraama kui kvaliteedikontroll – Sirp, 29.02.2008/

ENG: *monodrama*

ENG def: a monodrama is a theatrical or operatic piece played by a single actor or singer, usually portraying one character.

/Wikipedia/

MULTIKULTUURILINE TEATER

teatriliiik, kus lavastustervik tekib erinevate etniliste või keeleliste gruppide vastastikuse mõju tulemusena

Vaata ka: interkultuuriline teater, intrakultuuriline teater, transkultuuriline teater

NÄITED:

1. Eesti Draamateatri maja loos peegeldub eesti multikultuuriline teatri- ja kultuurilugu.

/Eesti Draamateater/

2. Multikultuuriline teater - multikultuursete ühiskondade teatripraktika, mis tekib erinevate etniliste või lingvistiliste gruppide üksteise mõjutamise tulemusena.

/Ireene Viktor, Interkultuurilisi transformatsioone eesti teatris - Interaktsioonid. Tartu 2010, lk 133/

ENG: *multicultural theatre*

ENG def: *a type of theatre in which body of production dwells from the interaction of different ethnic or linguistic groups*

MULTIMEEDIALAVASTUS

lavastus, kus esitatakse infot erinevate ja omavahel kombineeritud meediumite – filmi, video, kõne, valguse, muusika, tantsu vm – vahendusel

NÄIDE:

Kanuti Gildi SAALis etendub sel nädalavahetusel, 6. ja 7. mail Rauno Zubko, Mikk-Mait Kivi, Kristjan Kiige ja Kaia Tungla multimeedialavastus "Binaural vision", kus on võrdsel kohal neli meediumit – liikumine, video, heli ja ruum.

/Kanuti Gildi SAALis etendub multimeedialavastus "Binaural Vision" - Mürileht, 5.05.2017/

ENG: *multimedia performance*

ENG def: *name given loosely to performance in which different forms, such as speech, song, dance, film or video,*

are mixed together

/Oxford Reference/

N

NOORE VAATAJA TEATER

lastele või noortele suunatud teater

Märkus: Ei tähenda laste ja noorte endi tehtud teatrit. Kõnekeeles kasutatakse ka "lasteteater", "noorteteater".

NÄIDE:

Kui aga eesti lasteteatrimaastikul ringi vaadata, siis on noore vaataja teatri võimalusi alahindavast suhtumisest sündinud mõttemadalaite stamplavastuste domineerimisaeg ümber saamas või juba saanudki. Nii suurtes kui väikestes teatrites sünnib noorele vaatajale kunstiliselt paeluvat teatrit ning teatrist kirjutajad ei tohiks lasta vanadel eelarvamustel või ka nn ebaprofessionaalsetel libatruppidel kujundada enda hinnanguid ühe sihtgrupi teatrite tervikuna.

/Annemari Parmakson, Kuidas kirjutada lasteteatrist? – Mürileht, 9.04.2014/

ENG: *theatre for young audiences*

ENG def: *theatre for Young Audiences is theatre performed by professional adult actors intended for a young / child-based audience*

/Emerald Coast Theatre Company/

NUKUKUNST

nukkude loomise kunst, nukukunstniku töö tulemina valmiv nukk (käpiknukk, varrasnukk, marionett jt)

NÄIDE:

Tallinna lauluväljakul toimub tänasest rahvusvaheline autorinukkude näitusfestival NukuKunst, mida korraldab Eesti nukukunsti maja. Näitusel saab tutvuda Eesti, Venemaa, Läti, Leedu, Ukraina, Valgevene, Saksamaa, Hollandi ja teiste riikide kunstnike-nukumeistrite loominguga. [/Lauluväljakul näidatakse ohtralt nukke - menu.err.ee/](#)

ENG: *puppetry*

ENG def: *the production or creation of puppets or puppet shows*

/Merriam-Webster Dictionary/

NUKUTEATER I

nukulavastusi etendav teatritrupp või etendusasutus

NÄIDE:

Tallinna Linnateater, mis asutati 1965. aastal Noorsooteatrina ja kandis seda nime 1994. aastani, andis 2006. aastal selle nime üle toonasele Eesti Riiklikule Nukuteatrile, mis tegutses järgnevat viis aastat Eesti Nuku- ja Noorsooteatrina. Nüüd pööratakse Noorsooteatri nime juurde tagasi, kuna see iseloomustab täpsemini teatri hetkeseisu ja tulevikuplane. Eesti Noorsooteatri nime kannab teater alates 69. hooaja algusest 31. juulil 2020.

/NUKU teater kannab uuest hooajast Noorsooteatri nime - kultuur.err.ee, 2000/

ENG: *puppet theatre*

ENG def: *a theater troupe or performance institution performing puppet performances*

NUKUTEATER II

lavastusliik, mille põhiliseks väljendusvahendiks on spetsiaalselt teatrile valmistatud nukud

Märkus: Nukuteatri väljundiks on nukulavastus.

Vaata ka: nukukunst

NÄIDE:

Arvatakse, et nukuteater sai alguse juba 3000 aastat eKr. Nukuteatril on palju erinevaid vorme, kuid neid kõiki seob elututele objektidele elusolendite omaduste omistamine.

/Wikipedia/

ENG: *puppetry*

ENG def: *the art of manipulating puppets* /Merriam-Webster Dictionary/

NÄIDEND

play

iseseisva kunstilise väärtusega (dramaturgiline) tekst, mis on mõeldud laval esitamiseks

Märkus: Lugemisdraama on eraldi žanr, ei soovita kasutada sünonüümina.

Vaata ka: mononäidend, monodraama

NÄIDE:

Nagu mujal maailmas juba varem, on viimasel kümnendil ka Eesti teatris toimunud nihe postdramaatilise teatri suunas, mis tähendab, et kirja pandud tekst on üks võrdne väljendusvahend näiteks liikumise, muusika ja visuaali kõrval ning sageli kujuneb laval kõneldav tekst mitme inimese koostöös prooviprotsessi käigus ja saab näidendiks vormistatud alles pärast esietendust.

/Heidi Aadma, Ott Karulin, teater I tekstid. Eesti näitekirjanduse 20 aastat. Eesti Teatri Agentuur 2014, lk 7/

A piece of writing that is intended to be acted in a theatre or on radio or television. Macmillian Dictionary/

NÜÜDISTSIRKUS

lavastusliik, mille ühtse dramaturgilise terviku moodustavad võrdväärsete väljendusvahenditena tsirkuse- ja akrobaatikanumbrid ning audiovisuaalne meedia; enamasti ei osale lavastuses loomad

Märkus: Ei soovita kasutada terminit "kaasaegne tsirkus".

Selgitus: Teatrivorm sai alguse *cirque nouveau* nime all 1970. aastatel Prantsusmaal. Samas tähenduses kasutatakse ka väljendit "uus tsirkus".

NÄITED:

1. Soome tsirkus – täpsustame: nüüdisttsirkus – on üks sealse kultuuri suurimaid eksporditartikleid muusika kõrval.

/Tiit Tuumalu, Soome on vägev tsirkusemaa – Postimees, 5.09.2014/

2. Hiljuti avaldas nüüdisttsirkuse võrgustik Circostrada statistika, mille kohaselt on keskmine tsirkusetrupp noor (tegutsenud kuni viis aastat) ja väike (kaks kuni viis liiget).

/Ott Karulin, Ühel käel topeltpööre – Sirp, 24.11.2017/

ENG: *new circus, contemporary circus*

ENG def: *compared with the traditional circuses of the past, the contemporary approach tends to focus more attention on the overall aesthetic impact, sometimes on character and story development, and on the use of lighting design, original music, and costume design to convey thematic or narrative content*

/Wikipedia/

O

OBJEKTITEATER

lavastusliik, mille põhiliseks väljendus- ja mänguvahendiks on leitud objektid (nt argiesemed, masinad, loodusest leitu vmt)

Märkus: Objektiteatri väljundiks on objektilavastus.

NÄIDE:

Tegevuslik opereerimine objektide ja materjalidega väärib põgusat käsitlust ka objektiteatri kontekstis. Eestis on see teatrivorm üsna vähe esindatud ja seda seostatakse peamiselt nukuteatriga. Nukuteatrist välja kasvanud objektikäsitlust iseloomustab esemetele zoo- või antropomorfsete kvaliteetide omistamine /---/ Sellele sekundeerib aga teine käsitus, mis on saanud mõjutusi erinevatest loomevaldkondadest. Siin ei esinda objekt midagi muud, vaid leiab kasutust iseendana, kusjuures kultuurilisest funktsioonist olulisemal kohal võib olla tema füüsiline eripära.

/Erik Alalooga, Suletud universumist kostab kolinat – Teater. Muusika. Kino 2020, nr 5/

ENG: *object theatre*

ENG def: *object theatre uses found objects to create a story with characters. Instead of objects and/or puppets specifically designed for the narrative, object theatre deliberately uses everyday objects, either as is or transformed into other things, requiring the skill of the performer and the imagination of the audience for its success*

/Justin Cash, Object Theatre, 2013/

OSAVÖTUTEATER

lavastusliik, mis eeldab publiku aktiivset osavõttu etendusest; vaatajatest saavad osalejad, kes on etenduse kulgemisse haaratud, nende osavõtt ja valikud võivad mõjutada etenduse kulgu

NÄITED:

1. Möödunud aastal jätkus osavõtuteatri vaikne sissetung peavoolu. Kõrvalkäijatena saavutas Labürintteatriühendus G9 tähelepanu lavastustega "Mõtteaines", mis esietendus 2014. aasta lõpus Tartus, ja "Ooteaeg", mida mängiti möödunud sügisel Tallinnas tulevases kunstiakadeemia majas.

/Madli Pesti, Lava valitsesid naised – Postimees, 4.01.2016/

2. Osavõtuteater pole mugav saalisistumine, vaid intensiivne kaasloomine, kuhu nii esitaja(d) kui ka kogeja(d) ideaalis võrdselt panustavad – kui üks neist liialt võimu näitama hakkab, sulab etenduse atmosfäär nagu tänavavalgustusele langev lumi.

/Ott Karulin, Vaataja osavõtuteatri häbipostis – Sirp, 9.12.2010/

ENG: *interactive theatre*

ENG def: *interactive theatre is a presentational or theatrical form or work that breaks the "fourth wall" that traditionally separates the performer from the audience both physically and verbally*

/Wikipedia/

PERELAVASTUS

igas eas vaatajatele sobiv lavastus

Märkus: Ei soovita kasutada väljendit "koguperelavastus".

NÄIDE:

Laupäeval kell 18 esietendub Endla teatris suurejooneline muusikaline perelavastus "Peeter Paan ja Valge Lind Wendy".

/Endlas tuleb lavale seikluslik fantaasialugu Peeter Paanist - Öhtuleht, 5.03.2015/

ENG: *performance for family audiences*

ENG def: *a theatre performance suitable for all ages*

PERFORMANCE`ITEATER

kunstidevaheline lavastusliik, milles põimitakse ja sulandatakse tegevuskunsti, teatri ja kaasaegse tantsu väljendusvahendeid ja loomepraktikaid

Märkus: Sõnakuju *performance*-teater ei ole soovitatav. Kasutusel on ka mugand "performansiteater".

NÄIDE:

1. *Performance* i-teatrist võiks kõnelda siis, kui tegevuskunsti vahendid imuvad teatriväljale. Need on eksperimentaalsed lavastused, mis on küll loodud teatri konteksti, kuid on ideoloogia ja vormivõtete poolest lähedased *performance* i-kunstiga. Need enamasti koosloome meetodil loodud lavastused tegelevad nii füüsiliste kujundite ja tegevuste kui ka visuaalsete objektidega.

/Madli Pesti, Ühendkunsteosed. Näiteid performatiivsest esteetikast eesti teatris 2019. aastal - Teater. Muusika. Kino 2020, nr 3, lk 27-38/

2. Kui vaadata postdramaatilise teatri poolelt, siis on *performance* i-teater ja tehnoloogiline teater selle äärmisemad vormid, mis aga kindlasti kuuluvad teatriuuriija huviorbiiti. /Luule Epner, Fiktsionaalsus ja reaalsus teatris: kolm vaadet - Teatrielu 2012, lk 157, lk 144-164/

ENG: *performance-theatre*

ENG def: *an interdisciplinary type of theatre in which the means of expression and artistic practices of performing arts, theatre and contemporary dance are intertwined and fused*

PRODUKTSIOONIMAJA

erinevatele loomingulistele kooslustele lavastuste väljatoomiseks ja/või etendamiseks avatud maja

Märkus: Samas tähenduses kasutatakse ka terminit "etenduskunstikeskus".

NÄIDE:

"NO58 Ilona. Rosetta. Sue" on jätk kahe aasta tagusele Teater NO99 ja Münchner Kammerspiele koostööle. Kolmanda partnerina on kaasatud Brüsselis asuv produktsioonimaja KVS.

/NO58 Ilona. Rosetta. Sue/

ENG: *production house*

ENG def:

1. a production house usually constructs its season with a combination of its own productions, conceived as adding a special flair without being necessarily connected among themselves in any way, and some invited productions expected to accent diversity

/Dragan Klaić, *Resetting the Stage: Public Theatre Between the Market and Democracy*, Intellect Books 2012, lk 87/

2. a producing house is a theatre which produces its own shows in-house. Theaters which do not produce their own material are known as receiving houses

/Wikipedia/

PROJEKTITEATER

harilikult püsitrupita teater, kus iga lavastuse jaoks võidakse moodustada uus loominguline koosseis, lavastust etendatakse kindlal perioodil teatud arv kordi

NÄIDE:

Mulle tundub, et projektiteater toimib ideaalselt siis, kui selles osalevad inimesed saavad oma põhipalga mujalt ning tulevad konkreetse projekti tarvis kokku. Nii sünnib väga huvitavaid lavastusi ja katsetusi, sest teatud baaskindlus on olemas.

/Keiu Virro, Projektiteatrite ümarlaud ehk Tulebki olla natuke taksojuht ja natuke näitleja - Mürileht, 22.05.2014/

ENG: *project(-based) theatre*

ENG def: *an theatre institution without a permanent troupe that forms a different creative team for every production and gives a fixed number of performances within a certain period of time*

PROJEKTSIOONIKUNST

projection mapping

graafilise, pildilise jm informatsiooni kuvamine füüsilistele objektidele, mis hõlmab 3D-kaardistamise ja mitmesuguste teiste (video)tehniliste lahenduste abil ruumilise liitreaalsuse loomist lavastuslikele sündmustele

Märkus: Spetsiaalsed tarkvaraprogrammid võimaldavad videopildi lõikamist vastavalt projitseeritava pinna kujule ja vormile. Selleks võivad olla suured kompleksed ehitised kui ka väikesed igapäevaobjektid. Laialdaselt kasutatakse videoprojektsiooni muusikakontserditel, reklaaminduses, installatiivses kunstis, nüüd üha enam ka teatris ja teistes etenduskunstide vormides. Loomaks teistsuguseid dimensioone, optilisi illusioone ning elustmaks liikumatuid objekte. Videopilt on tihtilugu kombineeritud heliga, loomaks audiovisuaalset narratiivi.

[/Wikipedia/](#)

NÄIDE:

Orkestri kontserdid pole mitte ainult etendused, kus sulanduvad heli, valgus- ja projektsioonikunst ning koreograafia, vaid orkestri kirg täielikult mälu järgi esitatud kontsertide vastu muudab kuulajate ja muusikute kontserdikogemust. [/Kristjan Järvi ja Baltic Sea Philharmonic. - Kultuur ERR, 18.02.2019/](#)

ENG: *projection mapping*

ENG def: *uses everyday video projectors, but instead of projecting on a flat screen (e.g. to display a PowerPoint), light is mapped onto any surface, turning common objects of any 3D shape into interactive displays*

[/Projection Mapping Central/](#)

PROJEKTSIOONIKUNSTNIK

*projection mapping
artist*

kunstnik, kes loob ruumilisi liitreaalsusi lavastuslikele sündmustele videokujunduse ja mitmesuguste (video)tehniliste lahenduste (sh 3D-kaardistamise) abil

Vaata ka: [projektsioonikunst](#), [videokunstnik](#), [videokujundaja](#)

NÄIDE:

Maria Elisaveta Roosalu töötab video- ja projektsioonikunsti vallas. /.../ Maria on loonud videokujundusi kontserdi- ja festivalilavadele ning olnud VJ mitmetele artistidele Eestist ja mujaltki. Ta on eksperimenteerinud arhitektuuriliste, tehnilike ja looduslike vormide ning videomappingu põimimisega. Hetkel lõpetab ta õpinguid TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia etenduskunstide multimeedia spetsialisti erialal. [/saal.ee/](#)

Combine light, space and technology to create otherworldly scenes on seemingly ordinary spaces.

[/aristaproav.com/](#)

PSÜHHODRAAMA

rakendusteatri alaliik, mis tegeleb inimeste minapildi ja neid puudutavate eetiliste ja sotsiaalsete teemadega, mida käsitletakse situatsioone läbi mängides, kusjuures osalejad vahetavad rolle

NÄIDE:

Psühhodraama, sotsiomeetria ja grupipsühhoterapia isaks loetakse Viinis ja New York'is tegutsenud psühhiaatrit Jacob Levy Morenot.

[/www.morenokeskus.ee/](http://www.morenokeskus.ee/)

ENG: *psychodrama*

ENG def: *The original form of group psychotherapy is psychodrama. At its core psychodrama uses deep action methods to explore and correct issues that have been identified in the group. /Dan J. Tomasulo, What is Psychodrama? - Psychology Today, 2010/*

PÄRIMUSTEATER

lavastusliik, milles lähtutakse rahvatraditsioonist, nt rahvaluulest, rahvamuusikast, müütidest, tavadest, uskumustest, samuti argipraktikatest ja ainelisest kultuurist; tõlgenduse ja kunstiliste vahenditega antakse sellele uus vorm ja tähendus kaasaegses kultuuris

NÄIDE:

1. Kuna sageli kasutatakse mitte ainult eesti, vaid ka soomeugri, põhjarahvaste jt folkloori, on pärimusteater jaolt interkultuuriline nähtus, samas saab eesti pärimusel põhinevate lavastuste puhul (näiteks Jalaka Tormise-triloogia) rääkida intrakultuurilisusest ehk oma kultuuripärandi taasavastamisest ja avamisest tänapäevaste teatrivahenditega.

/Luule Epner, Pildi kokkupanek - Vaateid eesti nüüdisteatrile, Tartu Ülikooli Kirjastus 2016, lk 24-52/

2. Pärimusteater peaks olema niisiis teater, mille esmane tõukepunkt on pärimus, traditsiooniline materjal, selle süžeed, tegelaskujud, väljendusvahendid ja poeetika.

/Riina Oruaas, Müüt, mäng ja unenägu - Teatrielu 2005, lk 206-219/

ENG: *theatre based on ethnic heritage*

ENG def: *theatre based on ethnic heritage is a return to the past, but shows us the face of today's situation, the theoretical ideas and theatre aesthetics we use to conceptualise our identities*

PÜSITRUPP

repertuaariteatri loominguline koosseis, mis töötab püsivalt koos lavastusi luues ja etendusi andes

NÄIDE:

Kogemustest noortega märkis Tõnisson, et püsitruppi pääsemine ei ole enam noorte näitlejate jaoks mekasse jõudmine.

/Taavi Tõnisson: noored näitlejad ei unista enam püsitruppi pääsemisest, intervjuu 2019/

ENG: *ensemble theatre, permanent company*

ENG def: *ensemble theatre occurs when a group of theatre artists (performers, artistic directors, stage management and the key administrative staff) work together over many years to create theatre*

/DVM Theatre/

PÜSTIJALAKOMÖÖDIA

lavastusliik, kus üksi laval olev etendaja räägib otse publikuga suheldes lugusid, mis ei moodusta narratiivset struktuuri; valdavalt on alusteksti autoriks etendaja ja tekst muutub etendusesti

NÄIDE:

Püstijalakomöödia alguses loomuses on olla terav, päevakajaline ja agressiivne, mistõttu on peaaegu võimatu globaalselt jälgitaval laval (nt internetis rippuvas *stand-up* videos) kommenteerida mõnda olulist teemat, riskimata publiku solvamisega.

/Liisi Laineste, Püstijalakomöödia Eestis: estraadietendustest Comedy Estoniani - Mäetagused '52, 2012/

ENG: *stand-up comedy*

ENG def: *stand-up comedy is a comic style in which a comedian performs in front of a live audience, usually speaking directly to them. In stand-up comedy, the comedian recites a grouping of humorous stories, jokes and one-liners typically called a monologue*

/Wikipedia/

R

RAKENDUSTEATER

katustermin hõlmab hariduslikest, poliitilistest ja/või isiklikest eesmärkidest lähtuvaid teatripraktikaid (kogukonnateater, foorumteater, luguteater jpt), mis on olemuselt uurimuslikud ja mille keskmes on vaatajad/tegijad oma lugudega; eesmärgiks on muuta hoiakuid kas osalejate suhtluses või suhetes ühiskonnaga; luuakse harilikult väljaspool konventsionaalset teatriruumi ning meetoditena kasutatakse koosloomet ja improvisatsiooni

NÄIDE:

Rakendusteatri eri vormid arenesid välja pärast Teist maailmasõda, mil suurenes huvi sotsiaalteaduste vastu. Kuid idee, et teatrit võiks rakendada sotsiaalsete muutuste huvides, pärineb saksa näitekirjanikult, lavastajalt ja teoreetikult Bertolt Brechtilt (1898-1956).

/Madli Pesti, Rakendusteater: mõisteid ja seletusi. Praktikad Eestis - Teatrielu 2012, lk 186-101/

ENG: *applied theatre*

ENG def: *applied theatre has emerged in recent years as a term describing a board set of theatrical practices and creative processes that take participants and audiences beyond the scope of conventional, mainstream theatre into the realm of a theatre that is responsive to ordinary people and their stories, local settings and priorities*

/Tim Prentki, Sheila Preston, The Applied Theatre Reader, 2009/

REDAKTSIOON

viimistlemise, töötlemise vms tagajärjel tekkiv oluliste erinevustega teksti vm teisend

Vaata ka: näidend, adaptatsioon, dramatiseering

NÄIDE:

Teksti kohendamisprotsessi tulemust nimetada „lavastuse“ tekstiredaktsiooniks, (näidendi) lavaredaktsiooniks, tekstiseadeks (tingimata ainult liitsõna) või näidendi töötluseks.

/Andres Heinapuu, Näidendi instseneeringu seade?! - Teater. Muusika. Kino 1984, nr 11, lk 83/

ENG: *redaction*

ENG def:

1. *the preparation of written work for publication; editing, reediting, or revision*

2. *an edited work; esp., a reissue or new edition*

/Collins Dictionary/

REPERTUAARITEATER

harilikult püsitrupi ja oma statsionaariga teater, mille mängukavas on mitmeid lavastusi ning repertuaari koostamisel peetakse enamasti silmas erinevaid sihtrühmi

NÄIDE:

Väikerahvaste puhul ei tohiks repertuaariteater kaduda. Kusjuures statistika näitab, et repertuaariteatritega riikides on teatrikülastatavus kolm korda suurem. Kuid kindlasti on repertuaariteatrit kallim pidada – projektiteatris ei pea palgal pidama näitlejaid ja tehnilisi töötajaid, neile saab öelda pärast lõppu nägemist.

/Heili Sibrits, Kuidas elab Draamateater? - Postimees, 17.10.2017/

ENG: *repertory theatre, repertory company*

ENG def: *system of play production in which a resident acting company keeps a repertory of plays that are always ready for performance, often presenting a different one each night of the week, supplemented by the preparation and rehearsal of new plays*

/Britannica/

RÄNNAKLAVASTUS

lavastusliik, kus vaatajad liiguvad etenduse jooksul erinevate etenduspaikade vahel, mõnikord tegevuses ka osaledes; ruum võib olla lavastuse jaoks spetsiaalselt loodud või kohandatud, aga lavastus võib ka liita erinevaid

olemasolevaid sise- ja/või välisruume

Märkus: Võib kattuda osaliselt osavõtuteatri, kohaspetsiifilise ja/või meelteteatri lavastusliigiga.

NÄITED:

1. Tegemist on lavastusega, mis toimub seitsmes Endla teatri ruumis, publik liigub mööda treppe ja koridore ja jaguneb vahepeal erinevatesse rühmadesse. Sellist tüüpi rännaklavastuse juures on logistilised ja tehnilised lahendused äärmiselt olulised.

/Heili Sibrits, Endla teater lükkab esietenduse edasi. - Postimees, 20.09.2016/

2. Üks mõneti sarnane ilming on ka Labürintteatriühenduse (LTÜ) G9 looming: alates 2013. aastast on see rühmitus veidi erinevates koosseisudes loonud publikut kaasavaid rännaklavastusi.

/Annemari Parmakson, "Eluaeg": ei saa korraga näha postkasti kõiki külgi - 8.09.2016. kultuur.err.ee/

ENG: *promenade performance*

ENG def: *In this type of performance /.../, the audience is invited to walk through different places, inside or outside of the theatre, and invited to witness scenes in different locations, in small groups or as a whole, guided usually by the actors, the theatre staff or the actors in the performance*

/Paul Allain, Jen Harvie, The Routledge Companion to Theatre and Performance, 2014/

S

SOOLOLAVASTUS

lavastus, mida esitab üks etendaja

Märkus: Eestis kasutatakse terminit tantsuteatri kontekstis

Vaata ka: monolavastus, püstijalakomöödia

NÄITED:

1. Tallinna Tantsuteater pakkus kolmele noorele etenduskunstnikule võimaluse luua endale soololavastus, kus lubatud on nii mõndagi, aga keskmeks jääks tants.

/Tallinna Tantsuteater, 2018/

2. Tundub, et Henrik Kalmeti soololavastuse puanti pole mõtet varjata, sest nii kehalisi lavastusi ei tohiks sisu ümberjutustamine niikuinii kahjustada.

/Kaarel Kressa, Henrik Kalmeti soololavastus on mõeldud ainult hipsteritele. - Eesti Päevaleht 2.03.2016/

ENG: *solo performance*

ENG def: *a solo performance, sometimes referred to as a one-man show or one-woman show, features a single person telling a story for an audience.*

/Wikipedia/

STATSIONAAR

theatre venue

1. teatri statsioon – etendusasukohas alaline ehk põhiasukoht;
2. lavastuse statsioon – mängupaik, kuhu lavastus on loodud

NÄITED:

1. Pildid ringlevad nagu ilma statsioonarita rändtrupp.

/Toidublogi: Mihkel Mutt - Eesti Ekspress, 21.05.2012/

2. Lavastuse statsioon – lavastuse kodulava, mis enamasti kattub teatrite kodumaja saaliga, kuid võib olla ka väljaspool teatrit spetsiaalselt selle lavastuse jaoks kohandatud ruum või renditud saal.

/programmi "Teater maale" reglement/

ENG def: *permanent venue is a stage or a playground to where the performance is created*

STSENOGRAAF

scenographer, production designer

kunstnik, kes loob visuaalseid ruume lavastuslikele sündmustele ja vastutab nende realiseerumise eest

Sünonüümid: lavastuskunstnik, lavakujundaja, teatrikunstnik

Vaata ka: stsenograafia

NÄITED:

Stsenograaf aga on teatritegija, kelle jaoks teater ei alga ega lõpe kavandite ja maketi vormistamisega vastavalt lavastaja näpunäidetele, vaid kes on lavastuse kaasautor ja looja, kelle puhul piir lavastaja ja kunstniku vahel on haihtumas. /Lilja Blumenfeld, Lavailm. - Sirp, 1.12.2000/

Stsenograaf on aga see, kes lavale keskkonna loob. Iga detail, värv, rekvisiidid, tegelaste väljanägemine, on spetsiaalselt välja valitud, et luua fiktsionaalne maailm näitemängule. /Vaba Lava, EKA stsenograafia lõputööde näitus/

Develops the appearance of a stage design, a TV or movie set, a gaming environment, a trade fair exhibition design or a museum experience exhibition design. /Wikipedia/

STSENOGRAAFIA

scenography, stage design, stage set/setting

teatrikunstia ala, mis hõlmab lavastuse visuaalse ruumi loomist, sh ruumi liigendamist, lava-, kostüümi-, valgus- ja videokujundust

Vaata ka: [stsenograaf](#), [lavastuskunstnik](#), [lavakujundaja](#)

NÄITED:

Stsenograafia on olemuselt paljusid valdkondi koondav ala ning oluline lavastuse instrument, mille abil juhitakse vaataja kujutlust. /[Eesti Kunstiakadeemia](#)/

Seega on "stsenograafia" ühest küljest lavakujundust hõlmav mõiste, teisalt kätkeb nimetatud termin ka teatriruumi organiseerimist laiemas tähenduses. Siit tuleneb ka asjaolu, et mõistet "stsenograafia" ei ole kasutatud illusionistliku ja valdavalt maalitud lavakujunduse puhul, mis tavaliselt ei rõhuta lava kui ruumi. /Monika Larini, Stsenograafia areng - Rmt: Eesti sõnateater 1965–1985. I kd. Tallinn, 2015, lk 216/

Even though the practice has existed for hundreds of years in various forms, as a term 'scenography' is relatively new and still unfamiliar. It has superseded the phrase 'theatre design', for 'scenography' denotes the integrated work on all elements of a production, from costumes through soundscapes to masks, a breadth which the expressions 'stage design', 'scenic design' and 'theatre design' cannot encompass.

/The Oxford Companion to Theatre and Performance. Ed. Dennis Kennedy. Oxford University Press, 2010, p 245/

SUVETEATER

suveteatri all mõistetakse suvehooajal etendatavaid lavastusi

Märkus: Ei soovita kasutada, sest ei ole eraldi teatriliik. Asendada kas terminiga "teatrisuvi" või silmas pidades lavastust, mis on loodud etendamiseks suvel, terminiga "suvelavastus".

NÄIDE:

Tartu linnakirjaniku romaanist valmib Peipsiveeres suvelavastus.

/Raimu Hanson - Tartu Postimees, 3.09.2019/

FIN: kesäteatteri

FIN def: kesäteatteri on kesäisin toimiva ulkoilmateatteri

/[Wikipedia](#)/

T

TEHNOLOOGILINE TEATER

lavastusliik, kus (analoog-)tehnoloogia täidab lavastuses keskset rolli; tehnikaseadmed ja nende kasutamine on nähtaval kohal ega ole vaid vahendavas ning muid lavastuskomponente toetavas funktsioonis

Märkus: Digitaalset ja tehnoloogilist teatrit eristatakse Eesti kultuuriruumis.

Vaata ka: [digitaalne teater](#)

NÄIDE:

Tehnoloogilise teatri üks kandvamaid aspekte on masinatele inimlike omaduste omistamine ehk nende personifitseerimine. Nii saab erinevates tehnoloogilistes muustrites näha viidet inimliku maailma käitumismustritele.

/Henri Hütt, Evelyn Raudsepp, Lilled foonile: kuidas vaadata tehnoloogilist teatrit? - Teater. Muusika. Kino 2013, nr 11, lk 56-62/

ENG: *technological performance*

ENG def: *in technological theatre (analogue) technology plays a central role in the production; the technical equipment and its use are visible and do not only serve as a mediating and supporting tools for other production components*

TRANSKULTUURILINE TEATER

teatriliik, kus püütakse leida kultuure ja etnilisi erinevusi ületavat universaalset ühisosa

Vaata ka: [interkultuuriline teater](#), [intrakultuuriline teater](#), [multikultuuriline teater](#)

NÄIDE:

Transkultuuriline teater otsib eri kultuuritraditsioonide eripära peamiselt selleks, et leida üldkehtivaid ühisosi, mitte rõhutada erinevusi, näiteks Peter Brooki puhul on taotluseks taastada n-ö lääne teatri kaotatud puhtus ja leida üles selle müütilised juured ning keel.

/Madis Kolk, Pärast postmodernismi: interkultuurilisest teatrist integraalse teatrini - Magistritöö. Tartu Ülikool 2010, lk 38/

ENG: *transcultural theatre*

ENG def: *a type of theater that seeks to find a universal common ground that transcends cultures and ethnic differences*

VARRASNUKK

nukulavastuses kasutatav nukk, mida näitleja juhib traatvarraste või peenikeste pulkade abil; nuku pead juhitakse puust rõnga ehk sõrmuse abil, mida näitleja liigutab pöidla ja nimetissõrmega

NÄIDE:

Ekskursioonil saab igaüks proovida, kuidas panna liikuma lauanukku, varrasnukku, varjunukku, sõrme- või käpiknukku ja marionetti.

[/Eesti Noorsooteater. ekskursioonid/](#)

ENG: *rod puppet*

ENG def:

1. A rod puppet is made out of wood wire and string and is manipulated with wooden or wire rods. Rod puppets can sometimes have a complete working hinged mouth but many do not. A rod puppet can have a fixed facial expression

[/Wikipedia/](#)

2. The basic rod puppet is a figure operated by a rod to the head and rods to the hands [/World Encyclopedia of Puppetry Arts/](#)

VISUAALTEATER

lavastusliik, mille peamiseks väljendusvahendiks on visuaalne keel; esikohal ei ole mitte sõnaline tekst, vaid pildilisus

Märkus: Visuaalteatri lavastuses kasutatakse tavapärasest enam liikumist, žeste, maske, nukke, objekte, materjale, videot, projektsioone jmt.

NÄIDE:

Kui vaadelda visuaalteatri vahendeid, mida kasutab just Lepage, siis võib näha, et arsenal on tõesti rikkalik: objekti- ja nukukunst ning füüsilise teatri elemendid, videoprojektsioonid, valgus nagu maalikunstis, samuti igasugused masinad ja robotid.

[/Madli Pesti. Visuaalteater kui kunstide sulam – Sirp, 26.09.2013/](#)

ENG: *visual theatre, theatre of images*

ENG def: *visual theatre is theatre that is performed without large amounts of speech and dialogue and instead uses music and movement to tell narrative or convey emotions to its' audience*

[/Rebecca Corbett. Defining the indefinable: So, what is visual theatre?. 2016/](#)

VOOGTEATER

lavastused, mis on loodud spetsiaalselt otsevoogedastuseks; etendamine ja vaatamine toimuvad samaaegselt ning lavastused võivad olla loodud nii füüsilises kui virtuaalses ruumis

Märkus: Voogteatri lavastus võib, aga ei pruugi olla digitaalne teater.

NÄIDE:

elektron.live'i etenduste seeria "Commissioned works" on tellimustöö etenduskunstnikele, et põhjalikumalt katsetada ja kujundada uut meediasuunda – voogteatrit. Kõik lavastused on kunstnikud spetsiaalselt loonud või kohandanud just sellele platvormile.

/Elektroni voogteatris etendub lavastus, mis mõrandab vaatamise kogemuse - kultuur.postimees, 28.12.2020/

ENG: *live virtual theater*

ENG def: *productions specially designed for streaming; the performance and viewing take place simultaneously and the productions can be created in both physical and virtual space*

Ü

ÜLEVAATEFESTIVAL

festival, mille eesmärgiks on anda ülevaade teatud žanri, autori, konkreetse piirkonna vmt lavastustest; festivali sihtgrupp võib aga ei pruugi olla üheselt piiritletud

NÄIDE:

Korraldajate teatel on ülevaatefestival uus formaat, mille peamiseks sihtgrupiks on noor teatrivaataja ning eesmärgiks anda koondpilt sellest, mida tänases Eestis noorele teatrivaatajale pakutakse, ja arutleda selle üle, kas pakutavaga saab rahul olla.

(Tallinnas algab laste- ja noorteteatrite festival - Õpetajate Leht, 15.10.2013)

ENG: *theatre festival*

ENG def: *a program of special theatrical events*

/The Free Dictionary/
